

**SHARQ MUTAFAKKIRLARI MEROSI ASOSIDA SAMARALI
PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR****Qodirova Diana Yonustovna***Andijon davlat pedagogika
instituti 2-bosqich magistranti.*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada Sharq mutafakkirlari merosi asosida samarali pedagogik texnologiyalarni nazariy asoslash va ularni zamonaviy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish masalalari tadqiq etildi. Tadqiqotning metodologik asosini tarixiy-pedagogik tahlil, qiyosiy yondashuv, kontent-tahlil va pedagogik modellashtirish tashkil etdi. Tahlillar natijasida aqliy faollikni rivojlantirish, tajriba va kuzatuvga tayangan o'qitish, bosqichma-bosqichlik hamda ma'naviy-qadriyatli yondashuv Sharq mutafakkirlari pedagogik qarashlarining yadrosi ekanligi aniqlandi. Ushbu tamoyillar zamonaviy interfaol, muammoli va kompetensiyaviy ta'lim texnologiyalari bilan yuqori darajada mos kelishi asoslab berildi. Tadqiqot yakunida ta'lim amaliyoti uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: pedagogik texnologiya, Sharq mutafakkirlari, interfaol ta'lim, muammoli o'qitish, kompetensiya, ta'lim samaradorligi.

Аннотация: В данной научной статье рассматривается теоретическое обоснование эффективных педагогических технологий, основанных на наследии восточных мыслителей, и их интеграция в современный образовательный процесс. Методологической основой исследования послужили историко-педагогический анализ, сравнительный подход, контент-анализ и педагогическое моделирование. В результате анализа было установлено, что в основе педагогических взглядов восточных мыслителей лежат развитие умственной деятельности, обучение на основе опыта и наблюдений, градуализм и духовно-ценностный подход. Было обосновано, что эти принципы в значительной степени совместимы с современными интерактивными, проблемно-ориентированными и компетентностно-ориентированными образовательными технологиями. По итогам исследования были разработаны методические рекомендации для образовательной практики.

Ключевые слова: педагогические технологии, восточные мыслители, интерактивное образование, проблемно-ориентированное образование, компетентность, эффективность образования.

Abstract: This scientific article examines the theoretical substantiation of effective pedagogical technologies based on the heritage of Eastern thinkers and their integration into the modern educational process. The methodological basis of the study was historical-pedagogical analysis, comparative approach, content analysis and

pedagogical modeling. As a result of the analysis, it was determined that the development of mental activity, teaching based on experience and observation, gradualism and a spiritual-value approach are the core of the pedagogical views of Eastern thinkers. It was substantiated that these principles are highly compatible with modern interactive, problem-based and competency-based educational technologies. At the end of the study, methodological recommendations for educational practice were developed.

Keywords: pedagogical technology, Eastern thinkers, interactive education, problem-based education, competence, educational effectiveness.

KIRISH

Ta'lim tizimining modernizatsiyalashuvi sharoitida o'quv jarayonining samaradorligini oshirish dolzarb pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, milliy-ma'naviy merosga tayangan holda innovatsion pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish bugungi kun talabiga aylangan.

Sharq pedagogik tafakkuri tarixida Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Abu Rayhon Beruniy hamda Alisher Navoiy ilm, tarbiya va bilish jarayoniga oid chuqur didaktik g'oyalarni ilgari surganlar. Ularning qarashlari hozirgi interfaol, muammoli va kompetensiyaviy ta'lim paradigmalari bilan konseptual jihatdan uyg'un.

Tadqiqot maqsadi — Sharq mutafakkirlari merosi asosida samarali pedagogik texnologiyalarni nazariy jihatdan asoslash va ularni ta'lim amaliyotiga tatbiq etish yo'llarini ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari:

- Sharq mutafakkirlarining didaktik qarashlarini tizimli tahlil qilish;
- zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan konseptual uyg'unlikni aniqlash;
- ta'lim jarayoni uchun amaliy model va tavsiyalar ishlab chiqish.

METODLAR

Tadqiqot kompleks metodologiya asosida olib borildi.

Tarixiy-pedagogik tahlil yordamida mutafakkirlar asarlaridagi ta'limga oid g'oyalar o'rganildi.

Qiyosiy metod orqali an'anaviy va zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'zaro solishtirildi.

Kontent-tahlil asosida asosiy didaktik tamoyillar ajratib olindi.

Pedagogik modellashtirish yordamida "Sharqona samarali ta'lim modeli" ishlab chiqildi.

Umumlashtirish metodi orqali metodik tavsiyalar shakllantirildi.

Tadqiqotning nazariy bazasini mutafakkirlar asarlari va zamonaviy pedagogik tadqiqotlar tashkil etdi.

NATIJALAR

Tahlillar natijasida Sharq mutafakkirlari merosi asosida samarali pedagogik texnologiyalarni rivojlantirishning to'rtta ustuvor yo'nalishi aniqlandi.

1. Muammoli-mantiqiy o'qitish texnologiyasi

Abu Nasr Forobiy bilish jarayonida mantiqiy tafakkur, savol-javob va munozarani asosiy vosita sifatida ko'rsatadi. Bu yondashuv zamonaviy muammoli ta'lim texnologiyasining nazariy ildizlariga mos keladi.

Eksperimental kuzatuv natijalari :

- o'quvchilarning darsdagi faolligi oshdi;
- mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmasi kuchaydi;
- bilimlarning barqarorligi ortdi.

2. Tadqiqotga yo'naltirilgan o'qitish

Abu Rayhon Beruniy empirik kuzatuv va tajribani ilmiy bilishning asosi deb hisoblaydi. Ushbu yondashuv inquiry-based learning va STEM ta'limi bilan to'liq uyg'unlashadi.

Amaliy shakllar:

- mini-tadqiqot topshiriqlari;
- loyiha ishlari;
- laboratoriya kuzatuvlari.

Natija: o'quvchilarda ilmiy izlanish kompetensiyasi shakllandi.

3. Tizimli-kompetensiyaviy o'qitish

Abu Ali ibn Sino ta'limda izchillik, bosqichma-bosqichlik va individuallashtirish zarurligini asoslagan.

Ushbu qarashlar quyidagilar bilan uyg'un:

- kompetensiyaviy yondashuv;
- differensial ta'lim;
- spiral o'quv modeli.

Natija: bilim → ko'nikma → malaka → kompetensiya zanjiri samarali shakllandi.

4. Qadriyatlariga integratsiyalashgan interfaol ta'lim

Alisher Navoiy ilmni ma'naviy kamolot bilan uzviy bog'laydi. Bu yondashuv zamonaviy interfaol va tarbiyaviy integratsiya texnologiyalariga metodologik asos bo'la oladi.

Eng samarali usullar:

- bahs-munozara;
- “Aqliy hujum”;
- rol o'ynash;
- klaster.

Natija: kognitiv va aksiologik rivojlanish parallel ta'minlandi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar Sharq mutafakkirlari pedagogik merosi zamonaviy ta'lim texnologiyalarining konseptual ildizlari bilan chuqur bog'liqligini ko'rsatdi. Ayniqsa:

- mantiqiy-muammoli yondashuv;
 - empirik-tadqiqot metodologiyasi;
 - kompetensiyaviy tizimlilik;
 - qadriyatlarga yo'naltirilgan interfaollik
- bugungi ta'lim paradigmasining asosiy komponentlari bilan mos tushadi.

Biroq amaliyot tahlili quyidagi muammolarni ko'rsatdi:

- merosdan tizimsiz foydalanish;
- metodik paketlarning yetishmasligi;
- pedagoglarning texnologik tayyorgarligi notekisligi.

Shu sababli Sharq mutafakkirlari g'oyalarini zamonaviy didaktik dizayn asosida qayta modellashtirish zarur.

XULOSA

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

1. Sharq mutafakkirlari merosi samarali pedagogik texnologiyalar uchun mustahkam nazariy poydevor hisoblanadi.
2. Muammoli, tadqiqotga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va interfaol yondashuvlar tarixiy ildizlarga ega.
3. Ushbu merosni tizimli integratsiya qilish ta'lim samaradorligini sezilarli oshiradi.
4. "Sharqona samarali ta'lim modeli"ni amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiq.

Amaliy tavsiyalar:

- fan dasturlariga integrativ modul kiritish;
- loyiha va tadqiqot metodlarini kengaytirish;
- interfaol metodlar bankini yaratish;
- pedagoglarning uchun maxsus trening kurslarini tashkil etish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Forobiy A.N. Fozil odamlar shahri.
2. Ibn Sino A.A. Donishnoma.
3. Beruniy A.R. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar.
4. Navoiy A. Mahbub ul-qulub.
5. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar